

**Стратегія
розвитку кафедри історії Центральної та Східної Європи
на 2020–2025 роки**

I. Місія.

Кафедра історії Центральної та Східної Європи Львівського національного університету імені Івана Франка має давні і славні традиції організації та здійснення наукової, навчальної та виховної роботи з підготовки фахових істориків для потреб країни. Від часу створення у 1952 р. її працівники посідали помітні позиції у вивченні минулого народів і країн регіону та їх взаємин з Україною. Кафедру у різний час очолювали відомі в національній та європейській історіографії професори Дмитро Похилевич, Володимир Чорній, Микола Крикун. У доробку викладачів кафедри десятки наукових монографій, навчальних посібників, статей і матеріалів. Їх загальне кредо – розвиток і поширення науково обґрунтованих знань про історію і культуру народів і країн регіону, в якому впродовж віків формувались український народ та його державність, відбувалося поширення передових ідей та загальнолюдських цінностей.

У структурі історичного факультету кафедра історії Центральної та Східної Європи посідає важливе місце, здійснюючи підготовку спеціалістів-істориків на рівні бакалавра, магістра і доктора (кандидата наук) зі спеціальностей (за новою номенклатурою) (032) «Історія та археологія» та (014) «Середня освіта. Історія», а також (до недавнього часу) філологів зі спеціальності «Слов'янські мови та література» на філологічному факультеті. З цією метою викладачі кафедри підготували і впродовж тривалого часу читають нормативні та спеціальні курси з історії Центральної та Східної Європи, історії окремих країн регіону, інтелектуальної історії та історіографії та методології. Невеликий колектив кафедри (5 ставок і викладачів) постійно дбає про оновлення інформаційної та навчально-методичної бази викладання, забезпечує студентів та громадськість необхідним компендіумом наукових знань. На даний час на кафедрі працюють один професор і чотири доценти, навчаються аспіранти з всесвітньої історії. Рівень кваліфікації викладачів кафедри є високим. За останні 5 років три аспіранти кафедри успішно захистили кандидатські дисертації.

Знання і розуміння історії країн і народів Центрально-Східної та Східної Європи є життєво важливим для існування і успішного розвитку сучасної Української Держави. Це впливає, *по-перше*, з необхідності спростування і усунення нагромаджених у багатьох народів регіону за століття імперського панування стереотипів і міфів, які в період модернізації XIX і XX ст. стали перешкодою для становлення національних держав і формування модерних націй, в тому числі української, налагодження добросусідських відносин і взаємопорозуміння. Відомо, що історичне знання є головним елементом формування суспільної свідомості і легітимації досягнутого стану суспільного розвитку.

По-друге і найголовніше, на нинішньому етапі розвитку людства регіон Центральної та Східної Європи належить до небагатьох світових регіонів, де, на думку сучасних вчених (С. Гантінгтон, Т. Снайдер та ін.) вирішуються кардинальні глобальні цивілізаційні проблеми суспільної еволюції. В цьому регіоні входять у контакт культурно-цивілізаційні системи, від взаємодії яких значною мірою залежатиме майбутнє всього людства. Україна перебуває в центрі окресленого регіону, а її успішний чи неуспішний розвиток стане індикатором визначення цивілізаційних орієнтирів подальшого розвитку Європи та світу в цілому. Не випадково в світовій історіографії в останні чверть століття яскраво проявляється особливий інтерес до історії і культури народів цього регіону, і цей інтерес на даний момент перебуває на стадії зростання, яка протриває, на нашу думку, ще як мінімум до 2050 року. Свідченням цього є поява нових осередків з вивчення регіону в усіх куточках світу та збільшення числа наукових публікацій з даної тематики.

Тому для системи науки, освіти і культури України особливо актуальним і життєво важливим є використання цього інтересу з метою, з одного боку, піднесення рівня освітньої і наукової діяльності, а також трансформації суспільної свідомості в країні, а з другого – *просування інформації і знань про Україну і українців серед інших народів Європи і світу й вивчення та використання знань про народи регіону (сусідні народи і держави) з метою налагодження відносин і взаємин на засадах загальнолюдських цінностей і міжнародного права.*

Важливість вивчення суспільних і державних відносин у регіоні зумовлена географічним і суспільно-політичним розташуванням у ньому сучасної України, складності взаємин між народами і державами в процесі історичної модернізації. Стосунки України із своїми сусідами в минулому і на сучасному етапі змушують кожного українця, а тим більше політика чи громадського діяча *бути добре обізнаними з особливостями суспільно-політичного укладу, традицій і менталітету своїх сусідів – народів регіону.* Це знання має цілком зрозумілий і практичний характер з огляду на визначену Конституцією пріоритетність інтеграції до ЄС як закріплення європейського цивілізаційного майбутнього України, що базується на усвідомленому, поінформованому виборі її громадян. У сучасному інформаційному світі спілкування, взаємодія і співробітництво з будь-яким іноземним партнером неможливі без знання цього партнера. *Кафедра історії Центральної та Східної Європи забезпечує продукування та поширення наукових знань про історію і культуру країн і народів регіону та їх вплив на взаємини з Україною впродовж історичного часу.*

II. Візія.

Пріоритетом в стратегічному розвитку кафедри є досягнення відповідності якості підготовки *фахівців європейському рівню, поглиблення інтеграції історичної освіти і науки в європейській освітньо-науковий простір.* Це може

відбутися лише за умови збереження стабільності колективу, творчої активності студентів та викладачів кафедри.

В організаційному, освітньому і науковому плані колектив кафедри на сьогодні напрацював цінний досвід як у справі організації навчального процесу, так і відповідального ставлення до своїх викладацьких обов'язків. Створена на кафедрі (у співдружності з іншими кафедрами та факультетами) *наукова школа в галузі історичної славістики* має загальноукраїнський і міжнародний авторитет. Про це свідчить сталий вихід впродовж останніх пів століття наукового збірника «Проблеми слов'янознавства» (від 1970 р.), членство викладачів кафедри в редколегіях багатьох престижних фахових часописів в Україні і закордоном, участь у важливих міжнародних і всеукраїнських наукових форумах і організаціях, співробітництво з історичними підрозділами університетів Польщі, Болгарії, Чехії, Словаччини, Сербії, Хорватії, Білорусі, Росії та ін. Всебічне залучення і використання її кращих здобутків відкриває широкі можливості для розвитку регіональних студій з наступною трансформацією наукового і навчального профілю кафедри за взірцем впливових зарубіжних осередків, зокрема Школи слов'янських і східноєвропейських студій Університетського коледжа в Лондоні. Вже сьогодні кафедра є одним з провідних центрів наукової та освітньої діяльності в цьому напрямі в Україні (подібна кафедра віднедавна (2017 р.) існує тільки в Київському національному університеті ім. Т.Г. Шевченка). За університетськими підручниками і посібниками, підготовленими викладачами кафедри, нині навчаються студенти всіх університетів України («Історія Центрально-Східної Європи», 2001, «Історія Польщі», 2002, «Історія Росії», 2005, «Історія Болгарії», 2007 та багато ін.).

У зв'язку з вищезгаданим доцільно зміцнювати і розвивати кафедру історії Центральної та Східної Європи як провідний *науковий, навчальний та експертний осередок* в загальноукраїнському масштабі. Для цього створені добрі передумови: у 2016–2019 роках кафедра реалізувала Вишеградський грант університетського навчання щодо відкриття у Львівському університеті магістерської програми з історії Центральної Європи із залученням провідних фахівців з університетів країн, що входять до Вишеградської групи. Таким чином створено фундамент і базу для відкриття у Львівському університеті *магістерської Освітньо-професійної програми з історії Центральної та Східної Європи* на міждисциплінарному рівні за участю фахівців філологічного, соціологічного, філософського, культурологічного, економічного, психологічного та міжнародно-правового профілю. Це дозволить готувати фахівців експертного та комунікативного плану для підприємств, організацій і громад, зацікавлених у розвитку міжнародного співробітництва.

III. Цілі.

З метою вдосконалення розвитку кафедри необхідно зміцнити і розширити **кадровий потенціал** кафедри як за рахунок внутрішніх ресурсів та допомоги

дружніх закордонних університетів (з якими Львівський університет підписав угоди про співробітництво), так і грантової допомоги від міжнародних організацій.

У наступні десять років на кафедрі пройде серйозна зміна поколінь викладацьких кадрів. Важливо вже сьогодні проводити добір перспективних молодих викладачів і аспірантів, котрі б могли прийти на кафедру як добре підготовлені висококваліфіковані спеціалісти (доктори і кандидати наук). З цією метою необхідно забезпечити навчання і стажування молодих вчених в провідних університетах Європи і світу – як на засадах делегування (викладання), так і за рахунок грантів і стипендій.

В навчальному процесі одним з головних завдань є підготовка і акредитація ОПП «Історія Центральної та Східної Європи» на міждисциплінарному рівні.

Ще одним завданням є вдосконалення навчальних планів історичних спеціальностей (032 і 014.03) і робочих програм дисциплін, зокрема щодо внесення змін у навчальні плани на предмет включених в них нормативних і спеціальних дисциплін та їх співвідношення з іншими дисциплінами, а також перегляд структури і змісту нормативних і спеціальних дисциплін з метою їх приведення у відповідність із сучасним стану науки. Насамперед це торкається нормативної дисципліни «Історія Центральної та Східної Європи», а також структури дисциплін спеціалізації.

Особливої уваги вимагає вдосконалення системи контролю рівня знань студентів та якості пропонованих освітніх послуг. Необхідно вводити електронні форми поточного контролю через створення он-лайн сервісів, електронних кабінетів викладачів, дігіталізації всіх навчальних матеріалів.

Наступним завданням є поступове переведення більшості лекцій і практичних занять у візуальний режим (презентації, електронні лекції, дистанційне навчання).

Необхідно також створити умови для розширення можливостей студентів, які спеціалізуються по кафедрі, для проходження навчання в закордонних університетах як у рамках європейської програми мобільності «Еразмус +», так і на підставі договорів Львівського університету із закордонними вишами

Важливим завданням є повернення в навчальні плани спеціалістів-філологів викладання дисципліни з історії країни, мова якої вивчається (Польща, Болгарія, Чехія, Словаччина, Сербія, Хорватія, Росія, Білорусь) і залучення до їх викладання вчених кафедри історії Центральної та Східної Європи.

У науковій роботі колективу кафедри доцільно розширити співробітництво із вченими споріднених кафедр в університетах країн Центральної та Східної Європи. На даний час таке плідне співробітництво розвивається з істориками Жешівського, Люблінського університету ім. М.Кюрі-Склодовської, Ягеллонського університету в Кракові (Польща), Великотирновського університету (Болгарія), Карлового університету в Празі (Чехія), Університету м. Бремен (Німеччина) та деякими іншими. Натомість

бракує тісних наукових контактів із істориками університетів Західної Європи, які могли би надати методологічну, методичну і фінансову допомогу науковцям кафедри та історичного факультету. Проте, необхідно було би започаткувати грантову наукову тему за участі зарубіжних вчених. Як видається, отриманий грант Вишеградської групи щодо магістерської програми з історії Центральної Європи створює сприятливі можливості і в цьому плані.

Необхідно ініціювати участь викладачів кафедри в розробці та реалізації міжнародних грантових проектів за участю вчених європейських університетів. На даний час викладачі кафедри беруть участь тільки в одному українсько-польському міжнародному проекті «Історична думка та історіографія в країнах Центрально-Східної Європи в XIX – XX століттях». Доцільно виступити з ініціативою організації міжнародного науково-дослідного проекту і подати його на конкурс наукових проектів Європейського Союзу.

Серед інших проблем наукової роботи кафедри – необхідність збільшення публікацій викладачів в наукометричних наукових виданнях в Україні та закордоном, регулярне проведення наукових семінарів кафедри із запрошенням викладачів інших українських вишів, закордонних колег – такий досвід у кафедри вже напрацьований і його треба розвивати.

Одним з фундаментальних елементів піднесення рівня наукової роботи є проведення досліджень і стажувань викладачів та аспірантів (докторантів) в країнах їхнього наукового інтересу. Треба шукати як внутрішні резерви скерування викладачів в ці країни, так і пошук стипендій і грантів міжнародних організацій для їх здійснення.

Важливим напрямом наукової роботи є донесення результатів досліджень до ширшої української та зарубіжної громадськості. Треба заохочувати викладачів готувати і видавати науково-популярні брошури і книги про історію країн і народів Центральної та Східної Європи.

IV. Операційний план.

№ п/п	Пункти плану розвитку	Індикатори та показники досягнення	Терміни
1.	Зміцнення і розвиток кафедри, перетворення на впливовий базовий центр поширення наукових знань і формування суспільних уявлень про країни і народи регіону Центральної та Східної Європи та місце в ньому України	Зростання згадок про роботу кафедри в міжнародних пошукових системах	2020–2025 рр.
2.	Зростання показника участі студентів, аспірантів, викладачів і науковців у програмах міжнародної академічної мобільності	Ріст кількісних показників	2020–2025 рр.
3.	Розробка і акредитація ОПП «Історія	Підготовка	2020–2022

	Центральної та Східної Європи»	документації і акредитація ОПП	рр.
4.	Перегляд структури і наповнення нормативної дисципліни «Історія Центральної та Східної Європи»	Розробка та впровадження нової Робочої програми	2020–2021 рр.
5.	Оновлення і впровадження нової структури дисциплін спеціалізації	Розробка та впровадження нових Робочих програм дисциплін	2020–2023 рр.
6.	Створення і поступове розширення он-лайн сервісів кафедри і викладачів, переведення всієї навчально-методичної роботи в електронну версію.	Вдосконалення веб-сторінки кафедри і електронної бази навчально-методичних матеріалів	2020–2025 рр.
7.	Домогтися поступового розширення візуалізації лекцій і навчальних матеріалів, переведення їх в електронну форму і розміщення на веб-сайті кафедри	Вдосконалення веб-сайту кафедри і веб-сторінок викладачів	2020–2025 рр.
8.	Поставити перед вченою радою філологічного факультету і вирішити питання про включення до навчальних програм спеціальності “Слов’янські мови і література” вивчення дисципліни «Історія країни, мова якої вивчається» з дорученням викладання кафедри історії Центральної та Східної Європи	Підготувати і подати на вчену раду філологічного факультету пропозиція про включення до навчального плану дисципліни «Історія країни, мова якої вивчається»	2020–2021 рр.
8.	Досягти угоди із закордонними університетами, насамперед країн Центральної та Східної Європи про взаємний обмін студентами, аспірантами і викладачами з метою навчання і стажування на безоплатній основі	Заклучення угод і проведення навчання і стажування	2020–2025 рр.

9.	Забезпечити якісну підготовку підвищення рівня кваліфікації викладачів по спеціалізації історія Центральної та Східної Європи. З цією метою запланувати захист докторської дисертації доц. Сироти Р.Б., сприяти роботі над докторською дисертацією доц. Шпика І.Є., своєчасному завершенню кандидатських дисертацій аспірантів кафедри Маланія З., Бойка В., Паніва А., Радецького Н.	Захист докторських дисертацій доц. Сироти Р.Б., доц. Шпика І.Є., аспірантів кафедри	2020–2025 рр.
10.	Ініціювати науково-дослідний проект з історії Центральної та Східної Європи за участю вчених закордонних університетів і виступити з ним на конкурс проектів Європейського Союзу	Підготовка і подання на конкур науково-дослідного проекту	2020–2021 рр.
11.	Стимулювати викладачів, аспірантів і студентів до участі в міжнародних наукових конференціях і семінарах	Наукові доповіді і повідомлення на міжнародних наукових конференціях і семінарах	2020–2025 рр.
12.	Заохочувати викладачів, аспірантів і студентів до публікації результатів своїх наукових досліджень в авторитетних наукометричних виданнях	Публікація статей і матеріалів	2020–2025 рр.
13.	Популяризація наукових здобутків викладачів кафедри шляхом підготовки і публікації науково-популярних видань з історії країн і народів Центральної та Східної Європи	Публікація статей, брошур, монографій	2020–2025 рр.